

Matkailututkimus 1, 46–62 (2005)

©Suomen matkailututkimuksen seura

Seikkailumatkailu kiipeilyetiikan näkökulmasta

Jani Lunnas

Lapin yliopisto

Adventure Tourism from the Climbing Ethics Point of View

The article focuses on a climbing trip and the dimension of an adventure in it. The climbing culture is based on climbing ethics, which is formed by the most active climbers.

Ethics consists of environmental, sporting and safety concerns, but it also contributes to the social order of climbers. The nature of adventure pierces the whole climbing culture.

The growing adventure tourism has led to the paradox: at the same time when adventure experiences bring the human being closer to the nature, the masses damage the environment. In my article I indicate how the climbing ethics affects a climbing trip. I also outline possibilities to adapt the idea of traditional climbing ethics to the needs of adventure tourism and nature based tourism.

Kiipeily on minulle elämäntapa, ei pelkästään urheilua. Sen voi samalla tavalla tuntea ja ymmärtää vain ihmiset, jotka kiipeilevät paljon. Ei kiipeilylle ole olemassa mitään määritelmää. Se on hetkiä ja tunteita luonnossa; kiivetä reitti ja tuntea leijuvansa, mutta samalla se on myös sitä kun laskeudut reitiltä ja juttelet sinua varmistavan kaverin kanssa. Tunnet viihtyväsi. Sinua ei haittaa vaikka kaverisi polttaa, vaikka itse et polttaisikaan, koska kaikki elävät samassa maailmassa. Koko perheesi elää samalla tavalla, etkä tunne olevasi outolintu edes kotonasi. Elät intohimoisesti, tunnet vapauden ja halun oppia uutta ja ennen kaikkea matkustat paljon – matkustat kiipeillen. (David)

Edellisessä espanjalaisen kiipeilyvalokuvaajan kommentissa kiteytyy mielestäni koko kiipeilyn olemus; rakkaan harrastuksen ympärille muodostunut liikkuva elämäntapa. Käsittelen artikkelissani kiipeilymatkailua ja siihen

läheisesti liittyvää seikkailullisuuden ulottuvuutta kiipeilyetiikan näkökulmasta. Samalla paneudun kiipeilymatkailun paradoksiin kiipeilijästä osana luontoa ja sen hyväksikäyttäjänä. Kiipeilyetiikka on eräänlainen kiipeily-yhteisön konsensus, joka määrittelee kiipeilyn kulttuurista koodistoa. Mutta miten kiipeilyetiikka on rakentunut? Mikä on sen merkitys kiipeilijöiden matkailussa? Entä onko sitä mahdollista soveltaa muihin matkailun muotoihin?

Artikkelini aineisto koostuu seitsemälle kalliokiipeilijälle tehdystä haastattelusta; kahdesta pilottimaisesta narratiivisesta haastattelusta (ks. Roos, 1988, 144) sekä viidestä asiantuntijahaastattelusta (Rubin 1995, 196–225). Olen haastatellut neljää suomalaista ja yhtä espanjalaista miestä sekä yhtä suomalaista ja yhtä espanjalaista naista. Suomi on kiipeilyllisesti nuori maa, jossa kiipeilykulttuuri elää ja muotoutuu koko ajan vauhdikkaasti, kun taas Espanjassa kiipeilyllä on pitkät perinteet ja se on maailmanlaajuisesti merkittävä kiipeilymaa sekä kiipeilymatkojen kohde. Kaikki haastatteluihin osallistuneet ovat kokeneita aktiivi-kalliokiipeilijöitä ja ovat osaltaan vaikuttaneet kiipeilykulttuurin muotoutumiseen. Osallistujien valinnassa olen käyttänyt kiipeilykulttuurin jäsenyyteeni perustuvaa hiljaista tietoaani (Koivunen 1997; Keskinen 2002, 21–26). Osallistujien valinta on jo osa analyysiä. Tulkintani perustuvat etnografiseen kirjoittamiseen (Jokinen 1999, 41–43) sekä Kirsi Juhilan (1999, 160–200) kulttuurin jatkuvasti rakentuvien kehien malliin.

Aloitan käsittelemällä kiipeilykulttuurin, elämys- ja kiipeilymatkailun sekä seikkailun käsitteitä. Sitten syvennyn kiipeilyetiikkaan ja sen ilmenemiseen eri yhteyksissä. Alaotsikko *Seikkailullisten merkitysten säilyttämisen metadiskurssi* johdattelee kiipeilykulttuurin ytimeen seuraavan kappaleen päätyessä käsittelemään seikkailumatkailun kestävyden paradoksia matkailun yleistyttyä. Lopuksi käsittelen seikkailumatkailun kestävyyttä kiipeilyetiikan näkökulmasta.

Kiipeilyn kulttuurinen konteksti

Kiipeilykulttuuri

Kulttuuri mielletään siihen liittyvien symbolien, uskomusten, kielten, ideologioiden ja niitä heijastavien käytäntöjen sekä kommunikaation sekoitukseksi, jota ihmiset luovat ja uusintavat (Raivo 1996, 21). Samalla kulttuurin tuotteet voidaan käsittää *teksteiksi*, jotka ovat sidoksissa paitsi omaan kontekstiinsa, myös muihin kulttuurin tuotteisiin – muihin teksteihin (Haarni et. al. 1997, 23). Näin ajateltuna tekstuaalisuuteen ja intertekstuaalisuuteen liittyvät tulkinnan kysymykset tulevat tärkeäksi osaksi matkailun kulttuurintutkimusta. Esimerkiksi kulttuuriin sopeutumisen prosessissa kielellä on hyvin keskeinen rooli (Bennett 1998, 217). Kulttuurin voi nähdä myös *kenttänä*, jossa sosiaaliset, taloudelliset ja poliittiset ulottuvuudet yhdistyvät. Siinä kulttuuri käsitetään yhtäältä useiksi yhtäaikaaisiksi, erilaisiksi ja keskenään mahdollisesti risti-

riitaisiksi osakulttuureiksi ja toisaalta osaksi yhteiskunnallisia merkitys-järjestelmiä. (Haarni et. al. 1997, 22–23.) Kulttuurista todellisuutta tuotetaan ja uusinnetaan näiden merkitys-järjestelmien kautta (Raivo 1996, 20). Esimerkiksi ympäristökysymykset sekä erilaisten etnisten ja alueellisten ryhmien konfliktit ovat kulttuurisesti latautuneita (Paasi 1991).

Peter Donnelly'n (1980, 116) mukaan kiipeily on *kivien, kallioiden, jääpu-tousten ja vuorten nousemista käyttäen käsiä ja jalkoja*. Näin esimerkiksi reppu-reissut, vaellus ja vuoristovaellusaktiviteetit ovat käsitteen ulkopuolella eli kiipeilyaktiviteetteihin lukeutuvat Lito Tejada-Floresin (1989) kiipeilypelit (joista lisää myöhemmin). Tutkimukseni keskeinen toimija kalliokiipeilijä on *luonnonkalliolla kiipeilyä harrastava ihminen, joka on sisäistänyt kiipei-lykulttuurin*. Kiipeilykulttuurin määrittelen Birgminhamin koulukuntaa mukail-len kiipeily-yhteisön omaksumaksi maailman hahmottamisen ja mielekkääksi kokemisen tavaksi (vrt. Alasuutari 1994, 47–48). Altti Lukkari (2003) palauttaa maailman hahmottamisen konstruktionismin kautta merkityksiin. Näin hän päätyy kulttuurin määritelmään, jossa *kulttuuri on ryhmän jaettu merkityk-senanto*. Määritelmä toimii perustellusti työni kontekstissa, koska merkityksen ja merkityksenannon käsitteillä voidaan hyvin tarkastella pienempiäkin elämänalueita kulttuureina. (mt., 22.)

Kiipeilykulttuurin analyysi

Kulttuurin jatkuvasti rakentuvat kehät analyysimetodina perustuu Kenneth Gergenin (1994) konstruktionismia ja merkitysten vuorovaikutuksellista ja kulttuurista muotoutumista valaiseviin lähtökohtiin. Näistä muodostuu keskustelujen kulttuurinen virta. Keskustelujen ydin on kiinni 'tässä ja nyt' toiminnassa ja sen kerrostumat jo tapahtuneessa toiminnassa. Toimijoiden orientoituessa puheessaan johonkin sellaiseen, jonka voi tulkita *yhteisesti jaetuksi tiedoksi*, ollaan kehän kerrostumien jäljillä. Yhteisymmärryksellisiä kehityy, kun merkityksiä luovat ja rajoittavat teot alkavat toistua. Olennaista on, että ytimen ja kerrostumien välinen yhteinen nimittäjä on ihmisten välinen vuorovaikutus eli kerrostumat ovat saman sosiaalisen todellisuuden osia. (Juhila 1999, 182, 184.) Toistaiseksi olen analyysissäni keskittynyt haastattelijan ja haastateltavien yhteisnaurukohtiin, jotka voi usein tulkita yhteisesti jaetuksi tiedoksi; erään-laiseksi sisäpiiridiskurssiksi. Yksittäisistä haastatteluista löytämiäni yhteisym-märryksen kohtia olen verrannut saman haastattelun muihin kohtiin ja muista haastatteluista löytämiäni yhteisymmärryksen kohtiin sekä myös muihin kiipeilykulttuurista tehtyihin empiirisiin tutkimuksiin (ks. Juhila 1999, 184, 195).

Olen muodostanut kiipeilymatkan kulttuurisen kontekstikehän kiipeilijöiden välisistä (haastattelijan ja haastateltavien) keskusteluista. Yksittäisistä keskus-teluista muodostuneen yhteisymmärryksen olen jakanut *yhdistävään saman*

mielisyyteen ja eriävään yhteisymmärrykseen (vrt. Juhila 1999, 174–186). Yhdistävä samanmielisyys kertoo kahden saman kulttuurin jäsenen mielestä olennaisista kulttuurisista ulottuvuuksista. Eriävä yhteisymmärrys puolestaan kertoo eriävistä mielipiteistä, mutta yhteisesti tunnustetuista kulttuurisista ulottuvuuksista. Niin sanotut *riitäään* (vrt. Jokinen & Juhila 1996, 205–206) ovat mielipide-eroja, mutta eivät kuulu edellisten tavoin kiipeilykulttuurin totuttuihin käytäntöihin ja ajatusmalleihin. Riitäään ovat kulttuuria muutoksessa pitäviä voimia ja rakentavat liikettä kulttuurin ytimen ja sen uloimpien kehien välillä. Ne voivat vahvistuessaan johtaa uusiin kulttuurin kuvaamisen tapoihin.

Tässä artikkelissa keskityn yhdistävään samanmielisyyteen ja sen kumuloitumiseen kiipeilymatkan yhteydessä. Samanmielisyyttä kuvaavat lainaukset ja tulkinnat kertovat kiipeilyn kulttuuriin olennaisesti liittyvistä ulottuvuuksista.

Kulttuurin jatkuvasti rakentuvien kehien malli edellyttää tutkijalta melkoista kulttuurisen tietämyksen käyttöä (Juhilan 1999, 185 mukaan Charles Antaki 1994, 92–114). Itse olen harrastanut kiipeilyä vuodesta 1994 alkaen. Olen matkustanut aktiivisesti sekä asunut usean vuoden ajan Espanjassa osittain kiipeilyn takia. Olen myös ollut vaikuttamassa suomalaisen kiipeilyn kehitykseen muun muassa tekemällä uusia kiipeilyreittejä ja toimimalla aktiivisesti paikallisella ja kansallisella tasolla sekä kirjoittanut juttuja Suomen kiipeilyliiton lehteen. Kiipeilykulttuurin jäsenenä pystyn ymmärtämään hiljaista tietoa ilmentäviä konstitutiivisia sääntöjä (Searle 1996, 33–42; Veijola 1997, 129), kiipeilykulttuuria määritteleviä ”totuuksia”. Kulttuurin täysivaltaisen osallistujan rooli (Donnelly 1980, 93–94; Lukkari 2003, 7-8) auttaa minua analyysissäni. Toisin sanoen harrastuneisuuteni ja kiipeilyyn läheisesti kytkeytyvä elämäntapani tukee konstruktionistista lähestymistapaani ja auttaa kulttuuristen merkitysten havaitsemisessa.

Kiipeilymatkailun konteksti

Länsimaisissa yhteiskunnissa esiin nousseet elämykset ja eläm्यshakuisuus ovat laajemman tuotannon ja kulutuksen rakenteiden muutoksen myötä erottamaton osa nykyaikaista turismiteollisuutta. Laajasti katsottuna *elämysmatkailu on post-modernia yksilöllistä ja joustavaa matkailua vastakohtana modernin ajan passiiviselle massaturismille* (Saarinen 2002b; ks. myös Pine & Gillmore 1999). Tällöin elämysmatkailu on osa matkailutuotannon ja matkailun yksilöllistymistä sekä länsimaisten yhteiskuntien kysyntäveitoisten markkinoiden muovautumista. Elämys ja elämyksellisyys viittaavat pitkälti yksilölliseen kokemiseen ja ”postmoderniin ja –fordistiseen hetkellisyyteen”, palvelujen ja niihin kytkettyjen erilaisten muiden tuotteiden kuluttamisen nopeatempoisuuteen. (Saarinen 2002a, 8.) Sanana *elämys* (ruotsin-, saksan- ja suomenkielessä) painottaa ’ennen kokematon’ (Veijola 2002, 97). Tällöin elämysmatkailu viittaa jonkin ’uuden’ ja ’arvaamattoman’ kokemuksen hakemiseen matkailun avulla.

En esimerkiksi menisi Roomaan vain Rooman takia, mutta voisin mennä sinne kiipeilemään ja samalla nähdä Rooman. Luulen, että tämä määrittää kaiken. (David)

Kiipeilymatkassa ensiarvoista on (tuttu) kiipeilykokemus elämyksellisyyden ollessa toisarvoista, jonkinlainen kiipeilymatkaan liittyvä bonus. Kiipeilymatkailu perinteisessä muodossaan (ks. Donnelly 1980, 520–572) eroaa muista matkailun muodoista, koska kiipeilijöillä on pitkä historia omassa kulttuurisessa yhteisössä: oma alan kieli, historia, organisoituneet sosiaaliset ja institutionaaliset rakenteet (Johnston 1994, 450, 469). Haastatteluiden analyysin perusteella kiipeilymatkan kulttuurinen ydin rakentuu *paikkojen, yhdessäolon, yhteiselon ja onnistuneen kiipeilyn* ympärille. Nämä yhdessä luovat erityisen kiipeilymatkan fiiliksen, jolle leimallista on omatoimisuus. Laajemmin kyseiset ulottuvuudet liittyvät *turismin, yhteisöllisyyden ja urheilun* teemoihin. Kuitenkin seikkailullisuus esiintyy kiipeilykulttuurin läpituokevana piirteenä; haluna jonkinlaisen uutuuden ja yllättävyyden kokemiseen. Aineistossani kiipeily ei näyttäydä valloittamisena (vrt. Vainio 2003, 63–88) tai henkensä riskeeraamisena äärimmäisten elämysten toivossa (vrt. Vuoristo 2003, 309–310), kuten vuorikiipeily usein esitetään. Kiipeilymatkaa voi pitää elämysmatkana, mutta yleensä se eroaa “tavallisesta” elämysmatkailusta ja on erottamaton osa individuaalista ja yhteisöllistä kiipeilyharrastusta. Pohjimmiltaan kiipeilymatkailussa on kyse *kiipeilyn takia matkustamisesta ja vierailemisesta* (ks. Smith 1989; Bruner 1991, 247).

Seikkailu

Minulle seikkailu merkitsee kiipeilemään menemistä jonnekin kaukaiseen paikkaan, jota en tunne. Tällöin kiipeily muuttuu joksikin joka voi yllättää. Seikkailu on yllätyksen etsimistä! Se on myös eräänlainen luontoon perustuva haaste. Vaikka harrastaisit urheilukiipeilyä, mutta menetkin tekemään sitä Kiinaan, on kyse seikkailusta. Jo pelkästään Kiinaan meno tuo länsimaiselle ihmiselle tuntemattomuuden tunteen ja yllätyksen ulottuvuuden; siitä alkaa seikkailu. (David)

Seikkailusta on tullut 1990-luvulta lähtien yksi vapaa-ajanvieton kantavista teemoista. Siihen liitetään vaaran, uutuuden ja arvoituksellisuuden elementtejä, jonkinlaista tuntemattomuutta (mm. Raffan 1990, 28; Grenier 2004, 173). Kuitenkin näiden ulottuvuuksien liittäminen korostetusti johonkin urheilulajiin ei anna kattavaa kuvaa lajin luonteesta. Esimerkiksi suomalaisessa alan keskustelussa (mm. ulkoilmafoorumi www.relaa.comin mukaan) *seikkailu-urheilu* ymmärretään tarkoittamaan erilaisia seikkailukisoja. Ne kestävät yleensä

muutamasta tunnista useisiin päiviin. Seikkailukisassa saatetaan liikkua meloen, juosten ja pyöräillen välillä ratkoen erilaisia tehtäviä, kuten kalliojyrkänteen kiipeilyä tai köydellä laskeutumista.

Vaikka kiipeilyyn on aina liitetty seikkailullisia elementtejä, eivät kiipeilijät itse pidä kiipeilyä seikkailu-urheiluna. Kiipeilyä voi toki tarkastella urheilun tai seikkailun näkökulmasta. Barbara Johnston (1994, 468–469) sijoittaa vuorikiipeilijän Valene Smithin (1989, 11–12) turistityypittelyssä seikkailijan kategoriaan. Seikkailija hakee löytöjä ja uutta ei-turistista tietoa. Hän muistuttaa antropologia eläessään, kuten aktiivinen osallistuva havainnoija oman heimonsa keskellä. (Emt. 11–12.) Johnston (1994) kuitenkin huomauttaa Smithin kategorisoinnin puutteeksi isännän näkökulman. Kiipeilijä voi tuntea itsensä myös vierailijaksi muiden kiipeilevien turistien joukossa. (Emt. 469.)

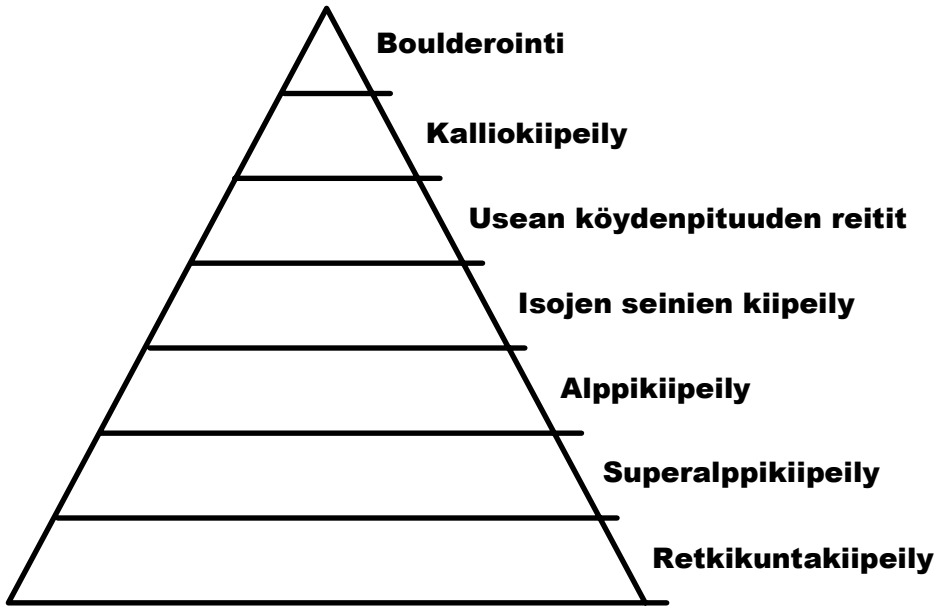
Kiipeilyetiikka

Kiipeilykulttuuri rakentuu kiipeilyetiikan ympärille. Kiipeilyetiikka on eräänlainen kiipeily-yhteisön konsensus, joka määräytyy pitkälti reittien ensinousujen tyylin perusteella (Donnelly 1980, 289). Tällöin aktiivisimmat kiipeilijät ja reittien tekijät ovat avainasemassa sen muodostamisessa. He ovat sisäpiiriläisiä, jotka tuottavat muotoja ja sisältöjä yhteisön muille jäsenille (Unruh 1980, 280–282; ks. myös Veijola 2005, 100–102) ja viime kädessä määrittelevät kiipeilyetiikan. Kiipeilyetiikalla ymmärretään joukkoa erilaisia ”sääntöjä” ja ohjeita, joilla paitsi ohjailaan kiipeilijöiden toimintaa, myös estetään lajin muuttuminen liian ”helpoksi”. Se voidaan ymmärtää niin sanottuna *kilpailuetiikkana* tai *ympäristöetiikkana* (Drasdo 1974 Donnellyn 1980, 281 mukaan). Kilpailuetiikka koskee kiipeilytyylin valintaa, jolloin kiipeilijä tekee suorituksensa enemmän tai vähemmän haastavaksi. Ympäristöetiikka puolestaan määrittää kiipeilijän suhdetta itsensä ulkopuoliseen maailmaan. Säännöillä myös luokitellaan erilaisia suorituksia haastavuudeltaan erilaisiin kategorioihin (Donnelly 1980, 273–302; Lukkari 2003, 25–26).

Kilpailuetiikka

Vuonna 1967 Lito Tejada-Flores kirjoitti kiipeilykirjallisuuden ehkä kaikkein lainatuimman kiipeilyetiikkaa käsittelevän esseen. Siinä hän hahmotteli kiipeilyn kilpailuetiikan seitsemän tasoisena kiipeilypelien (*climbing games*) hierarkiana (kuvio 1.). Seuraavassa Tejada-Floresin (1989, 275–282) hierarkia nykypäivään mukautettuna:

1. *Boulderointi* on kiipeilyä suhteellisen matalalla ilman apuvälineitä tai varmistusköyttä. Tällöin kiipeilijän putoaminen ei yleensä aiheuta vaaratilanteita.

Kuvio 1. Tejada-Floresin (1967) kiipeilypelien hierarkia (kilpailuetiikka).

2. *Kalliokiipeily* käsittää *traditionaalisen kiipeilyn* ja *urheilukiipeilyn* eli niin sanotun *vapaakiipeilyn* muodot sekä lyhyet *teknisen kiipeilyn* reitit. Vapaa-kiipeilyssä köyttä käytetään vain varmistamiseen etenemisen tapahtuessa käsiä ja jalkoja käyttäen. Teknisessä kiipeilyssä varmistuksia käytetään myös etenemiseen. Reitit ovat alle sata metriä pitkiä eli yhdestä kolmeen köydenpituutta.

3. *Usean köydenpituuden reitit* sisältävät vapaakiipeilyn ja teknisen kiipeilyn. Erona edelliseen reitit voivat olla sadasta metristä useisiin satoihin metreihin toimintaympäristön ollessa vuoristomaisempi.

4. *Isojen seinien kiipeily* (*big-wall climbing*) harrastetaan vain suurimmilla kallioseinämillä, kuten Yosemitessä. Erona edellisiin peleihin on kiipeilyn kesto, joka vaatii yöpymisen seinällä.

5. *Alppikiipeilylle* tunnusomaista on kiipeily vuoristo-olosuhteissa. Edellisiin kiipeilypeleihin verrattuna alppikiipeilyyn liittyvät selkeämmin erilaiset vaaratekijät, kuten kivivyöryt, lumivyöryt, kylmyys, säiden nopea vaihtelu, korkea ilmanala jne. Yleensä varmistusten käyttö pyritään pitämään minimissä, koska alppiolosuhteissa nopeus on usein synonyymi turvallisuudelle.

6. *Superalppikiipeily* oli Tejada-Floresin esseen kirjoittamisen aikaan muutamaa visionääristä nousua lukuun ottamatta vielä tulevaisuuden kuva, mutta tänä päivänä se on täyttä totta. Superalppikiipeilyssä alppikiipeilyn nopeuden ja keveyden ideologia viedään korkeille vuorille, kuten Himalajan vuoristoon.

7. *Retkikuntakiipeily*. Kiipeilyä ilman sääntöjen velvoitteita, jolloin vuoren valloituksessa ovat kaikki keinot sallittuja. Esimerkkeinä tästä Himalajan

kaupalliset retkikunnat, joissa apuna on kantajia, kokkeja, lisähappea, oppaita jne.

Hierarkian ääripäinä ovat ylimmällä tasolla sijaitseva kaikkein ”puhtain” kiipeilymuoto boulderointi sekä alimmalla tasolla sijaitseva retkikuntakiipeily, joka mahdollistaa käytännössä kaikkien apuvälineiden käytön. Hierarkiassa alaspäin mentäessä kiipeilyä helpottavien apuvälineiden määrä lisääntyy. Eettisesti oikein tehty nousu edellyttää kunkin pelin omien sääntöjen noudattamista. Ylempien tasojen sääntöjen käyttäminen alemmilla tasoilla on eettisesti hyväksyttävää. Esimerkiksi boulderoinnin sääntöjä on viety kalliokiipeilyyn. Sen sijaan alempien tasojen sääntöjen vieminen ylempille tasoille on eettisesti tuomittavaa. Esimerkiksi *big-wall* –kiipeilyssä yleisesti käytettyjen köysitikkaiden käyttö on boulderoinnin etiikan vastaista. (Tejada-Flores 1989, 275–282.) Kiipeilypelien hierarkian voi nähdä myös *toimintakenttien* pienestä suureen jatkumona (ks. Lukkari 2003, 33). Tällöin kiipeilyn alalajit ovat jakautuneet toimintakentän fyysisen koon perusteella: siirtolohkare, kallio ja vuori. Toimintakenttä on fyysinen tila, jossa toimintaa ohjaavat kulttuuriset merkitykset (Lukkari 2003, 23). Esimerkiksi Himalajan vuoristossa superalppikiipeilyn tai retkikuntakiipeilyn merkitykset ohjaavat kiipeilytoimintaa. Sijoitan itseni kiipeilypelien hierarkiassa lähinnä kalliokiipeilijäksi. Suurin osa kiipeilykokemuksestani on peräisin boulderoinnista, kalliokiipeilystä ja usean köydenpituuden reiteistä, mutta myös alppikiipeilystä minulla on vähäistä kokemusta.

Ympäristöetiikka

Kiipeilyn ympäristöetiikka on suoraan yhteydessä länsimaiseen kulttuuriin ja huoleen ympäristön tilasta. Se heijastaa hyvin yhteiskunnan ympäristötietouden ja –käyttäytymisen tilaa. Keskeisimpiä kiipeilykulttuurin ympäristöeettisiä huolenaiheita ovat biosfäärin ja itse kallion vahingoittumisen välttäminen kiipeilyä harrastettaessa. Pienemmän mittakaavan nyansseina ovat kiinteiden varmistusten asettaminen kallioon (yksi eniten keskustelua herättänyt kiipeilykulttuurin sisäinen puheenaihe) sekä kiipeilystä aiheutuva eroosio ja paikalliskulttuurin häiritseminen (joista on ollut merkkejä kiipeilyn harrastajamäärien lisääntymisen seurauksena). (Ks. Drasdo 1974, 35; Donnelly 1980, 281; Johnston 1994.) Esimerkiksi superalppikiipeilyn voi nähdä kehittyneen osittain vastareaktionä retkikuntakiipeilyn kolonialistiselle ja kaupalliselle muodolle, joka perustuu ajatukseen huipun saavuttamisesta keinolla millä hyvänsä. Kalliokiipeilyssä traditionaalisen kiipeilyn näkökulmasta kiipeilyssä on arvostettava perinteisiä arvoja (mm. Creasey 1999, 15; Lewis 2001, 61). Sen mukaan kiipeilijä on osa luontoa, ja hänen on pyrittävä toteuttamaan kiipeilynsä sopusoinnussa sen kanssa.

Positiiviset ja negatiiviset sanktiot

Etiikka luo normit kiipeilyn harrastamiselle. Sääntöjen rikkominen tai niiden mukaan toimiminen on säännelty negatiivisilla ja positiivisilla sanktioilla. *Positiiviset sanktiot* (kiipeily-yhteisön hyväksyntä ja positiivinen julkisuus) tulevat kiipeilypelien sääntöjä noudattaville kiipeilijöille sekä niille, jotka yrittävät tuoda ylemmän tason sääntöjä alemmalle tasolle (esimerkiksi tuomalla alppikiipeilyn sääntöjä retkikuntakiipeilyyn). *Negatiiviset sanktiot* (kiipeilijän tekeminen naurunalaiseksi kiipeily-yhteisön edessä ja julkinen ilmianto) seuraavat kiipeilijöitä, jotka tuovat hierarkiassa alemman tason sääntöjä ylemmille tasoille. (Donnelly 1980, 276.) Positiiviset ja negatiiviset sanktiot toimivat myös ympäristöetiikan puitteissa. Esimerkiksi kalliokiipeilyreitit (kallion) muokkaaminen vasaralla sitä helpottaen tai vaikeuttaen on eettisesti kyseenalaista. Huomionarvoista on sekä kiipeilyetiikan seikkailullisten elementtien puoltaminen että sen merkitys määrittelemään juuri Tejada-Floresin –mallin mukaista toimintaa, eikä esimerkiksi jonkin kiipeilytyylin vaarallisuutta.

Seikkailullisten merkitysten säilyttämisen metadiskurssi

Seikkailullisuus näkyy selvästi koko kiipeilykulttuurin läpituokevana teemana. Kiipeilykulttuurin erilaisista keskusteluista voi havaita seikkailullisuuden metadiskurssin tunkeutuvan määrittelemään kiipeilyn olemusta.

Ensimmäisyys

Ei ainoastaan matkailu vaan myös kiipeilykulttuuri on muuttunut radikaalisti viimeisten vuosikymmenten aikana. Johnstonin (1994) mukaan kasvaneet harrastajamäärät sekä lisääntynyt kilpailu ovat vaikuttaneet kiipeilyetiikan monimuotoistumiseen. Koko ajan on vähemmän kiipeämättömiä vuorenhuipuja tai kallioseiniä. Ensinousumahdollisuuksien vähetessä ensimmäisyys-käsite on laajentunut kattamaan muun muassa ensimmäisen naisen tekemän nousun, ensimmäisen talvinousun ja ensimmäisen soolonousun. Uusia haasteita haetaan tekemällä entistä vaikeampia reittejä tai kiipeämällä jo olemassa olevia puhtaam- malla tyylillä. (mt., 463–464.)

Tietenkin se tyydytti jollain lailla, ku sit muut ei päässy sitä reittiä, et se oli hirveen vaikee. Kai sitä sit on jotenki luonu jonkun tavallaan, vaikka se kallion kohta on siinä aina ollu...näissä piireissä on aina ollu vähän semmonen kilpailumeininki, et katotaan nyt vähän...vaikei siitä nyt hirveesti puhuta, mut kyllähän se näin vaan on...kumminki. Se on jotenkin hauskaa se koko semmonen...tavallaan se, et sä tiedät et muut yrittää

sitä reittiä ja sit se pääsee–ei pääse –keskustelu...kaikki tämä on aika tärkeä. (Martin)

Ensimmäisyys-diskurssin ydin perustuu uuden löytämisen viehätyselle ja kilpailulle. Siinä yhdistyy uusien alueiden ja mahdollisuuksien kartoittaminen; tutkimusmatkailu sekä kilpailu näiden uusien ensinsumahdollisuuksien hyödyntämisestä. Usein kuitenkin ensinsumuun johtava prosessi on kaikkein mielekkäin ja antoisin. Kallion etsimistä, löytämistä ja sen toteamista kiipeily-kelpoiseksi seuraa niin sanottu reitin työstövaihe.

Työstövaihe on ehkä kaikkein mielekkäin vaihe, koska siin tavallaan niinku...luodaan jotain, tietenki se kalliohan on jo luotu...luominen kuulostaa vähän typerältä, mut että siin tapahtuu jotain uutta. Tietää sen, että sitä ei oo kukaan aikaisemmin kiivenny. Sinänsä sil ei oo kovinkaan suurta merkitystä...sit kaikki on ihan uutta...ja kaikki nää liikesarjat on ihan niinku pimennon peitossa, et kaikki pitää selvittää...miten mä pääsen täst ylös ja minkälaisia otteita on. Sit ku koittaa sitä kiipeilyy niin huomaa, et tää on tosi vaikee ja ehkä se vois mennä näin...se prosessi on tosi tärkeä ja tosi mielekäs. Seuraava vaihe on kai, et sen reitin kiipee. (Martin)

Seikkailullisuus näkyy myös ensimmäisyys -diskurssin läpi ensinsumuun johtavassa prosessissa. Siinä luodaan uusi reitti, jota kukaan ei ole aiemmin kiivennyt. Luomisen prosessiin kuuluu reitin kiipeämiseen vaadittavien otteiden ja liikesarjojen etsiminen ja löytäminen. Se on ikään kuin arvoituksen ratkaisemista (ks. Natri 1994, 60–61; Lukkari 2003, 53).

Luonnollisesti ja 'puhtaasti'

Traditionaalissa kiipeilyssä etenemisen varmistaminen tapahtuu kalliohalkeamiin asennettavien tilapäisvarmistuksin, jotka jättävät kallion sen luonnolliseen tilaan. Sen sijaan *urheilukiipeilyssä* käytettävät pultit (kiinteät varmistukset) jäävät pysyvästi kallioon.

Yksi keskeinen kiipeilykulttuurin luontosuhdetta ilmentävä periaate on kiipeilyreitit jättäminen sen alkuperäiseen olotilaan ensinsumun jälkeen. Toisin sanoen, jos ensinsumija katsoo parhaaksi asettaa reitille pultteja urheilukiipeilyn hengen mukaisesti, on muiden kiipeilijöiden sitä kunnioitettava, eikä esimerkiksi irrottaa näitä varmistuksia kallioista. Jos ensinsumija on kiivennyt reitin traditionaalisen kiipeilyn merkitysten mukaisesti käyttäen tilapäisvarmistuksia, ei muiden kiipeilijöiden tule asettaa reitille pultteja jälkikäteen, vaikka reitin kiipeäminen tuntuisi heidän mielestään vaaralliselta. Kiipeilyetiikka sallii reitin tekemisen (sen puhdistamisen irtokivistä sekä kiinteiden varmistusten

mahdollisen asentamisen), mutta ensinousun myötä reitti muuttuu osaksi luontoa, jota ei tule vahingoittaa.

Kiipeilyn ympäristö- ja kilpailuetiikka määrittelevät myös jotain suurempaa ihmisen olemassaoloon liittyvää kysymystä. Luonnollisuusdiskurssi rakentuu ajatuksesta, että kallioon kiinteästi asetettavat varmistukset ovat luontoon kuulumattomia ja siten ylimääräisiä ja luonnonvastaisia (Lukkari 2004, 48). Osana luonnollisuuspuhetta tilapäisvarmistuksia kutsutaan yleisesti luonnollisiksi varmistuksiksi (*natural protection*) (esim. Hattingh 2000, 15; Lukkari 2004, 47). Puhtausdiskurssi liittyy kiipeilypeleihin ja kiipeilytyylin puhtauteen. Tejada-Floresin (1989) hierarkiassa ylöspäin liikuttaessa kiivetään puhtaammin, samoin kuin ylempien tasojen sääntöjä alemmille tuotaessa. Puhtausdiskurssia kuvaa myös espanjankielinen traditionaalisen kiipeilyn nimitys puhdas kiipeily (*escalada limpia*), sekä teknisen kiipeilyn uuden ajattelutavan synty, jossa käytetään tilapäisvarmistuksia lyöntihakojen sijaan. Tällöin puhutaan myös puhtaasta kiipeilystä (*clean climbing*) (mm. Bridwell 1990, 45–48; Long & Middendorf 1994, 14). Luonnollisuus- ja puhtausdiskurssi kuvaavat koko kiipeilykulttuurin läpituokevaa ajatusta pyrkimyksestä harmoniaan luonnon kanssa.

Kalliokiipeilyn ideologisina ääripäinä voi pitää brittiläistä ja ranskalaista traditiota. Brittiläinen traditio ei perinteisesti hyväksy kiinteiden varmistusten käyttöä vaan reitti on aina pystyttävä kiipeämään tilapäisvarmistuksin. Tällöin joidenkin reittien varmistaminen voi olla lähes mahdotonta ja kiipeilystä tulee henkisesti äärimmäisen vaativaa; seikkailullista. Ranskalaista traditiota voi puolestaan pitää urheilullisena eli reitteihin asennetaan kiinteitä varmistuksia, jotta kiipeilijä voisi keskittyä kiipeilysuoritukseen ilman häiritsevää pelon tunnetta. Kuitenkin myös urheilukiipeilyn sisällä pyritään säilyttämään seikkailullisuuden merkityksiä. Esimerkkinä tästä on yksi kiipeilytyyleistä, niin sanottu *on-sight* –kiipeily. *On-sight*issa kiipeilijä etenee ilman etukäteistietoa reitistä; ilman että hän olisi harjoitellut reittiä aikaisemmin tai nähnyt jonkun kiipeävän sitä. Tällöin kiipeilijä ei tiedä reitillä eteen tulevasta kallion muodoista sen enempää, mitä maasta on nähtävissä. Hän kiipeää kohti tuntematonta, puhtaammin kuin tutulla ja etukäteen harjoitellulla reitillä.

Objektiivisen turvallisuuden diskurssi

Kiipeilijän tietoinen riskinotto voi tarkoittaa vaikean ja vaarallisen vuorensinän nousua, joka perustuu kokeneen kiipeilijän tieto-taitoon ja ymmärrykseen kyseisen vuoren riskitekijöistä. Tällöin kiipeilijän tehdessä päätöksen kiivetä täyttyy subjektiivisen turvallisuuden vaatimus. *Subjektiivisen turvallisuuden* vaatimus täyttyy aina, kun kiipeilijä ei pidä toimintaansa liian vaarallisena. *Objektiivisella turvallisuuden* vaatimus puolestaan täyttyy aina, kun oletetaan kaikkien turvallisuuteen vaikuttavien osatekijöiden toimivan täydellisesti. Esimerkiksi varmistukset on asetettu siten, ettei kiipeilijä voi pudota maahan

asti. Objektiivisen turvallisuuden vallitessa mahdollinen onnettomuus johtuu kiipeilijän ja/tai varmistajan väärästä toiminnasta. (Ks. Lukkari 2003, 57–60.) Kiipeilykeskusteluissa vaarallisuus mielletään yleensä kiipeilijän kokemuksen puutteeksi; virhearvioksi, joka olisi voitu estää paremmalla harkinnalla ja taidolla. Tämä kytkeytyy objektiivisen turvallisuuden diskurssiin, koska onnettomuuksien katsotaan johtuvan ennen kaikkea kiipeilijöiden omasta virheellisestä toiminnasta (Lukkari 2003, 60). Esimerkiksi aloittelevalla kiipeilijällä subjektiivisen turvallisuuden vaatimus voi täytyä tilanteessa, jossa objektiivisen turvallisuuden vaatimus ei täyty. Niin sanotulle sekavarmisteiselle reitille on asetettu pulteja, mutta kiipeilijä joutuu vielä kiivetessään asettamaan tilapäisvarmistuksia, jotta objektiivisen turvallisuuden vaatimus täytyisi.

Aika pitkälle Suomessa on niin, että ensinousija joka reitin tekee päättää reitistä; miten se tehdään ja ottaa vastuun siitä...sillä on aika iso vapaus...se liittyy myös siihen, että tehäänkö sekavarmisteisia reittejä, joista mää en ite oo hirveen innostunu, koska niissä riskit lisääntyy. Se liittyy siihen, että kokematon menee reitin alle ja toteaa, että siinä on pultit ja lähtee painamaan. Sitten se huomaa, että pitäis olla kiiloja mukana ja sit ollaan jo jossain pahassa paikassa ja paniikissa ja yritetään vielä mennä ylöspäin, kun ei alaskaan pääse. (Jari)

Vaikka objektiivinen turvallisuus vaatii täyttyäkseen taitoa ja harkintaa, on se ”turvallisen” kiipeilyseikkailun edellytys. Kiipeilijä on valmis seikkailuun, kun hän olettaa kiipeilynsä olevan tarpeeksi turvallista (ks. Mortlock 2000, 19–24; Keskinen 2000, 91–92; Grenier 2004, 174).

Seikkailumatkailun paradoksi

Samalla kun innosta puhkuen tuon valokuvissani ja matkakertomuksissani esiin erilaisia autenttisia paikkoja, annan vihjeitä elämyksistä muille ihmisille. Nämä vihjeet johdattavat elämysten äärelle, jotka ovat tehneet minuun syvän vaikutuksen. Kuitenkin samaan aikaan saattavat ne johtaa näiden autenttisten paikkojen tuhoutumiseen. Tavallaan rakkauteni noihin paikkoihin voi tuhota ne. (David)

Seikkailumatkailun tulo yhä useamman ulottuville (mm. Macnaghten & Urry 1998, 206) on johtanut paradoksiin. Siinä seikkailu itsessään tuo ihmisen lähemmäksi luontoa ja sen ymmärtämistä samalla, kun seikkailevat massat kuluttavat ympäristöä. Äärimmäisyyslajeihin (*extremesports*) liittyvä matkailu suuntautuu usein periferisille alueille ja ekologisesti hauraisiin ympäristöihin. Kiipeilykulttuurin (ja monien muiden äärimmäisyyslajien ympärille syntyneiden alakulttuurien) sisäsyntyinen ”säännöstö” ohjaa ja opettaa huomioimaan ympäristöarvoja ja ymmärtämään ihmisen osaksi luontoa. Sitä vastoin massa-

seikkailuturismia on ohjattava ulkoapäin, jotta se täyttäisi ekologisen kestävyuden kriteerit. Kehitys on ollut ja tulee olemaan kahtalainen; toisaalta äärimmäisyyslajien harrastajien tiedostava ydinjoukko kasvaa, mutta samaan aikaan kulttuuriin kasvamattomien määrä kasvaa vielä nopeammin. Tuloksena on vastakkainasettelu elämäntavallisten harrastajien ja uusien massojen välillä.

Aktiiviharrastaja voi kokea oman harrastamisen vapautensa uhatuksi, jos seikkailuturistit eivät omaksu alakulttuurien eettistä koodistoa tai kukaan tai mikään ei ota vastuuta turismin ohjailusta. Kiipeilymaailmasta löytyy esimerkiksi molemmista. On tapauksia, joissa aktiivikiipeilijät ovat irrottaneet kiinteitä varmistuksia jo olemassa olevilta helpoilta reiteiltä, etteivät kiipeilyturistit voisi kiivetä ja aiheuttaa käytöksellään mahdollista kiipeilyalueen sulkemista kasvaneen ympäristön kuormituksen seurauksena. Positiivisia esimerkkejä löytyy kiipeilyalueilta, joilla kiipeily-yhteisö ja viranomaiset ovat yhteistyössä toimineet alueen kehittämisessä vastaamaan kiipeilymatkailun tarpeita, kuten esimerkiksi Repoveden alueen Olhavanvuoren kohdalla on tehty. Vaikka Olhavanvuoren sisältämä alue liitettiin vuonna 2003 Repoveden kansallispuistoalueen suojelukokonaisuuteen, sai kiipeilytoiminta alueella jatkaa. Kiipeilyn harrastaminen ohjattiin jo olemassa oleville reiteille kieltämällä uusien reittien tekeminen. Kiipeilytoiminnan jatkuminen perustui pitkälti Olhavan kiipeilykulttuuriseen asemaan suomalaisen kiipeilyn tärkeimpänä näyttämönä. Siirryttäessä selkeämmin teknisestä kiipeilystä vapaakiipeilyyn 1980- ja 1990-luvuilla on Olhava usein toiminut vaikeimpien ensinousujen paikkana. Vielä tänä päivänä se on suosituin ja tunnetuin kiipeilykohde Suomessa. Useat kiipeilijät pitävät Olhavaa yhtenä osana kiipeilijäidentiteettiään ja kotoisana paikkana, jonne on aina mukava palata yhä uudestaan. Vaikka Olhavalla on suomalaisessa kiipeilyssä aivan erityinen asema ja merkitys, eivät kiipeilijät ole alueen ainoita osallisia. Muita osallisia ovat muun muassa retkeilijät, mökkeilijät, ohjelmapalveluyritykset ja heidän asiakkaansa, luonto itsenäisenä toimijana (kuten alueen kasvisto ja eläimistö) sekä maanomistaja. Seuraavassa Repoveden kansallispuistohankkeessa Suomen kiipeilyliittoa edustaneen Jarin näkemys hankkeen vaikutuksesta kiipeilyyn.

Monet kokeneet kiipeilijät ovat olleet tosi ilosii niistä puomeista, koska nyt siellä joutuu käveleen jonkin matkaa. Semmonen turismitoiminta; katselu ja päällistely turistien tai muiden kiipeilijöiden toimesta on vähentynyt tosi paljon. Eli ne ihmiset, jotka menee kiipeemään, niin ne menee oikein tosissaan sitten kiipeemään. Ennenhän sinne saatto mennä vähän vaan niinku telттаilemaan, chillaillemaan ja kaljaa juomaan, mut nyt jos sinne kantaa ne kaikki kamat, niin kyllä siellä sitten haluaa kiivetäkin. Niin ei se oo pelkästään huono juttu, et puomit tuli. Kiipeilijämäärä on ehkä vähän laskenut, mutta muuten Repoveden kansallispuiston alueen kävijämäärä on noussut. Jos ajattelee itse

yksityisenä kiipeilijänä, niin oishan se mukava ajaa autolla sinne kallion viereen parkkipaikalle, mutta ei se huono juttu oikeestaan oo. Voi olla, että se on pidemmän päälle hyväkin. Sekin on hyvä, että Olhava on rauhoitettu lisäpulttaamiselta, koska siellä on nyt niin hyvät ja itsenäiset linjat (reitit). Olen nähnyt paljon liiallisella pulttaamisella pilattuja kallioita varsinkin Ruotsissa Tukholman alueella. Parinkymmenen vuoden päästä sitten jälkipolvet sen tuomitsevat ja saattaa olla, että se on ihan oikein. (Jari)

Kiipeilyn voi nähdä myös yhtenä *uuden matkailun* ja vapaa-ajan muuttavana aktiviteettimuotona. Tällöin kiipeilymatkailua on tarkasteltava hieman erillään sen historiallisesta kontekstista, jonka mukaan kiipeilijät kehittävät matkoillaan pitkäaikaisia suhteita vierailemiensa alueiden ja niiden ihmisten kanssa (Johnston 1994, 470). Jarkko Saarisen (2002b) mukaan erilaiset uuden matkailun muodot (kuten moottorikelkkailu, koiravaljakkoajelut, maastopyöräily ja melonta) ovat kasvaneet määrältään ja merkitykseltään huomattavasti 1990-luvun vaihteen jälkeen. Vaikka useiden uuden matkailun muotojen tausta on ajallisesti monin osin uuden matkailun kehitystä pidempi, kytkeytyy niihin monia piirteitä, jotka liittävät ne uuden matkailun nousuun. Yhteinen toimintapiirre on niiden kytkeytyminen ohjelmanpalveluyrityksiin, jotka pyrkivät hyödyntämään luonnonympäristöjä ja räätälöimään tuotteensa vastaamaan joustavasti eri asiakasrymien tarpeita ja toiveita. Uusi matkailu korostaa jo matkailukulutukseen perinteisessä muodossaan liittyvää hedonista ja kuluttajan tarpeita palvelevaa toimintaa. Tämä saattaakin aiheuttaa ongelmia yksilöllisten oikeuksien ja mahdollisuuksien korostumisen sekä matkailun ja matkailijoiden kollektiivisten ympäristövaikutusten ja vastuiden suhteen uudelleen määrittymisessä. Luontoon ja näihin ”uusiin” matkailuaktiviteetteihin perustuvien matkailutuotteiden nopea kasvu on asettanut ympäristön kestävyysuuden haasteiden eteen. (Saarinen 2002b, 16–17.)

Kestävä seikkailumatkailu

Pidän tärkeänä kiipeilymatkailun tarkastelua sen omista kulttuurisista lähtökohdista käsin. Tällöin voi paremmin ymmärtää siihen vaikuttavia kulttuurisia rakenteita ja sitä kautta matkalle ”ajavia” voimia. Kiipeilykulttuuri perustuu kiipeilyetiikkaan, joka määräytyy ensisijaisesti aktiivisimpien kiipeilijöiden ideologisena konsensusena. Kiipeilyetiikan vaikutus ulottuu myös kiipeilymatkailuun. Se ohjaa ainakin jossain määrin jokaisen kiipeilykulttuurin jäsenen käyttäytymistä. Kiipeilijä saattaa matkustaa jonnekin kiipeilykulttuurisesti merkittävään paikkaan ja kiivetä siellä jonkin tiettyjä merkityksiä kantavan reitin. Esimerkiksi hän menee Olhavalle ja kiipeää siellä traditionaalisen

kiipeilyn merkitysten mukaisesti Suomen ensimmäisen 7+:n vaikeusasteen reitin *Los Capitanoksen*.

Aineistoni perusteella kiipeilymatkailu perustuu yhteisöllisyyteen, erilaisten paikkojen kokemiseen sekä itse kiipeilyn urheilullisiin ja seikkailullisiin ulottuvuuksiin, joita määrittelee kotoisuuden ja uutuuden tunteen vuoropuhelu; *odotettu yllätyksellisyys*. Ensimmäisyys kiipeilykulttuurin läpäisevänä ulottuvuutena ”ajaa” kiipeilijät liikkeelle, mutta samaan aikaan kiipeilyeettinen koodisto turvaa kiipeilyn ja sillä kilvoittelun mahdollisuuden myös tulevaisuudessa. Luonnollisuus- ja puhtausdiskurssit ovat tästä hyvänä osoituksena. Myös objektiivisen turvallisuuden diskurssi kertoo luonnon huomioonottamisesta ja kunnioittamisesta. Se perustuu kiipeilijän kasvamiseen reitin tasolle, eikä kaupalliselle retkikuntakiipeilylle ominaiselle *huipulle hinnalla millä hyvänsä* – asenteelle.

Yhä kasvava seikkailumatkailu on tuonut kiipeilymatkailun kentälle ristiriitoja. Harva niin sanotun *uuden matkailun* myötä kiipeilyyn tutustunut tuntee kiipeilyetiikan koodistoa. Tällöin ollaan paradoksaalisessa tilanteessa, jossa yhä suuremmat massat vievät pohjaa kiipeilyetiikan peräänkuuluttamalta kestävyydeltä. Kuitenkin kiipeilyetiikan puhtauden ja luonnollisuuden merkitykset voivat aukaista ovia uuden matkailun muotojen kehittämiseen ja suunnitteluun. Esimerkiksi reitin säilyttäminen ensinousun jälkeen sen ”alkuperäisessä” tilassa olisi kunnioitettava periaate myös turismin yhteydessä.

Äärimmäisyyteen viety puhtauden ja luonnollisuuden merkitysten mukainen kiipeilymatkailu on malliesimerkki kestävyuden määritelmän täyttävästä tavasta elää ja liikkua. Oikein sovellettuna näitä merkityksiä on mahdollista tuoda luontoon perustuvan matkailun markkinoille. Tästä hyvänä esimerkkinä on Olhavanvuoren tapaus Repoveden kansallispuistohankkeen yhteydessä. Luontomatkailuun profiloituneella alueella otettiin suojelupäätöstä tehdessä huomioon alueen kaikki osalliset ja päädyttiin ympäristöllisesti ja kulttuurisesti kestävään ratkaisuun. Tällainen ”eettinen matkailu” tuskin on ratkaisu niille ympäristön kestävyuden haasteille, joita massaturismi synnyttää. Kuitenkin Suomen kaltaisessa harvaan asutussa maassa, jossa luonto on keskeinen vetovoimatekijä, voi ratkaisulla olla suuri merkitys syrjäseuduille ja niillä vierailuille ihmisille.

Työni tarkastelussa kiipeilijä on kiipeilykulttuurin sisäistänyt henkilö. Tällöin ei-kiipeilijöitä ovat kaikki, jotka eivät ole sisäistäneet kiipeilykulttuuria. Jako auttaa käsittelemään kiipeilykulttuuriin liittyvää ja sen ulkopuolelle jäävää matkailua eri lähtökohdista. Kiipeilyetiikkaan perustuvat toimintatavat ovat sisäsyntyisiä ja noudattavat lähtökohtaisesti kestävyuden periaatetta. Sitä vastoin uutta matkailua tulisi ohjata ulkoapäin. Tällöin dialogi kaikkien turismiin jollain tavalla kytköksissä olevien toimijoiden välillä antaa mahdollisuuden tasa-arvoiseen, oikeudenmukaiseen ja kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Määräaikaiset Euroopan Unionin projektit eivät välttämättä ole paras keino tämän tavoitteen saavuttamiseen, vaan tarvitaan määrätietoisempaa ja pitkäjänteisempää otetta.

Kirjallisuus

- Alasutari, Pertti (1994). Laadullinen tutkimus. Vastapaino, Tampere.
- Antaki, Charles (1994). Explaining and Arguing Everyday Explanation: A Casebook of Methods. Sage, London.
- Bennett, M. J. (1998). Basic Concepts of Intercultural Communication. Selected Readings. Intercultural Press, INC.
- Briddwell, Jim (1990). "Big-Wall Climbing History". Teoksessa Strassman (ed.) Climbing Big-Walls. ICS Books, Merrillville, 41–48.
- Bruner, E. M. (1991). "Transformation of Self in Tourism". *Annals of Tourism Research* 18, 2, 23: 8–250.
- Creasey, Malcolm et al. (1999). The Complete Rock Climber. Lorenz Books, London.
- Donnelly, Peter (1980). The Subculture and Public Image of Climbers. Unpublished doctoral dissertation. University of Massachusetts, Amherst.
- Drasdo, H. (1974). "In Praise of Cheating". *Mountain* 39, 35–37.
- Gergen, Kenneth J. (1994). Realities and Relationships. Sounding in Social Construction. Harvard University Press, Cambridge.
- Grenier, Alain (2004). The Nature of Nature Tourism. *Acta Universitatis Lapponiensis* 74, Rovaniemi.
- Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa (1997). "Johdatus nykymaantieteeseen". Teoksessa Haarni, Tuukka, Karvinen, Marko, Koskela, Hille & Tani, Sirpa (toim.) Tila, paikka ja maisema. Tutkimusretkiä uuteen maantieteeseen. Vastapaino, Tampere, 9–34.
- Hattingh, Garth (2000). Rock and Wall Climbing. The New Holland Publishers Ltd, London.
- Johnston, Barbara R. (1994). "The Commodification of Mountaineering". *Annals of Tourism Research* 21: 3, 459–478.
- Jokinen, Arja & Juhila, Kirsi (1996). Merkitykset ja vuorovaikutus. Poimintoja asunnottomuuspuheiden kulttuurisesta virrasta. *Acta Universitatis Tamperensis, Serie A, Vol. 510*.
- Jokinen, Arja (1999). Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere, 37–53.
- Juhila, Kirsi (1999). Kulttuurin jatkuvasti rakentuvat kehät. Teoksessa Jokinen, Arja, Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero (toim.) Diskurssianalyysi liikkeessä. Vastapaino, Tampere, 160–200.
- Keskinen, Kimmo (2002). Kiipeilyn hiljainen tieto. Seikkailijan oppimispäiväkirja. Koulutustalo Aavas Oy, Turku.
- Koivunen, Hannele (1997). Hiljainen tieto. Otavan kirjapaino, Keuruu.
- Lewis, Neil (2001). "The Climbing Body, Nature and The Experience of Modernity". Teoksessa Macnaghten, Phil & Urry, John (eds.) Bodies of Nature. Sage, London, 58–79.
- Long, John & Middendorf, John (1994). How the Rock Climb, Big Walls! Evergreen, Chockstone Press.
- Lukkari, Altti (2003). Kantin pulttaus. Neuvotteluja kiipeilykulttuurista. Julkaisematon pro gradu –tutkielma. Suomen kielen ja kulttuuritieteiden laitos, Joensuun yliopisto.
- Macnaghten, Phil & Urry, John (1998). Contested Natures. Sage, London.
- Mortlock, Colin (2000). The Adventure Alternative. Cicerone Press: UK.
- Natri, Tommi (1994). Oma liikuntakokemus liikunnanfilosofian lähtökohtana. Kalliokiipeilyn fenomenologia. Julkaisematon filosofian pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopisto.

- Paasi, Anssi (1991). "Yhteiskuntatutkimuksen kielestä ja metodologisista implikaatioista: teoriaa ja empiirisiä esimerkkejä". *Terra* 103: 3, 293–241.
- Pine Pine, B. Joseph & Gilmore H. James (1999). *The Experience Economy. Work is Theatre & Every Business a Stage*. Harvard Business School Press, Boston.
- Raffan, James (1990). *Summer North of Sixty*. Key Porter Books, Toronto.
- Raivo, Petri (1996). Maiseman kulttuurinen transformaatio. Ortodoksinen kirkko suomalaisessa kulttuurimaisemassa. *Nordia Geographical Publications* 25: 1.
- Roos, J. P. (1988). Elämäntavasta elämäkertaan. Tutkijaliitto, Jyväskylä.
- Rubin, Herbert J. (1995). "Topical Interviewing". Teoksessa Rubin, Herbert J. & Rubin, Irene S. (eds.) *Qualitative interviewing: the art of hearing data*. Sage, London, 196–225.
- Saarinen, Jarkko (2002a). "Elämyksiä, elämyksiä, elämyksiä: lyhyt johdatys elämystalouteen ja – tutkimukseen". Teoksessa Saarinen, Jarkko (toim.) *Elämys. Teollisuutta, taloutta vai jotakin muuta? Lapin yliopiston menetelmätieteellisiä tutkimuksia* 2, Rovaniemi, 5–16.
- Saarinen, Jarkko (2002b). "Luonto 'uuden matkailun' elämystuotannossa: katsaus Pohjois-Suomen luontoon perustuvan matkailun kehitykseen". Teoksessa Saarinen, Jarkko & Järviluoma, Jari (toim.) *Luonto matkailukohteena: virkistystä ja elämyksiä luonnosta. Metsäntutkimuslaitoksen tiedonantoja* 866, 11–26.
- Searle, John R. (1996). *Speech acts. An Essay in the Philosophy of Language*. (Ilmestynyt alun perin 1969.). Cambridge University Press, Cambridge.
- Smith, Valene L. (1989). *Hosts and Guests. The Anthropology of Tourism*. University of Pennsylvania Press, Philadelphia.
- Tejada-Flores, Lito (1989). "Games Climbers Play. The Seven Basic Games, With the Rules Applicable to Each". (Artikkeli on ilmestynyt alun perin 1967.). Teoksessa Reuther, David, Thorn, John (eds.) *The Armchair Mountaineer*. Menasha Ridge Press: Birgminham, Alabama, 275–282.
- Unruh, David R. (1980). The Nature of Social Worlds. *Pacific Sociological Review* 23: 3, 271–296.
- Vainio, Niklas (2003). Veikka ja vuoren arvoitus. Veikka Gustafssonin maskuliinisuus ja luontosuhde. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) *Yhdestä puusta. Maskuliinisuuksien rakentuminen populaarikulttuureissa*. Tampere University Press, Tampere, 63–88.
- Vejola, Soile (1997). "Modaalisia suhteita pelissä ja keskustelussa". Teoksessa Sulkunen, Pekka & Törrönen, Jukka (toim.) *Semioottisen sosiologian näkökulmia. Sosiaalisen todellisuuden rakentuminen ja ymmärrettävyys*. Gaudeamus, Tampere, 129–152.
- Vejola, Soile (2002). "Aitoja elämyksiä näyttämöllä: matkailun elämysteollisuuden sosiaalisesta ja taloudellisesta logiikasta". Teoksessa Saarinen, Jarkko (toim.) *Elämys. Teollisuutta, taloutta vai jotakin muuta? Lapin yliopiston menetelmätieteellisiä tutkimuksia* 2, Rovaniemi, 91–114.
- Vejola, Soile (2005). "Turistien yhteisöt". Teoksessa Hautamäki, Antti et. al. (toim.) *Yhteisöllisyyden paluu*. Gaudeamus, Helsinki, 90–113.
- Vuoristo, Kai-Veikko (2003). *Matkailun maailma. Kansainvälisen matkailun maantiede*. WSOY, Helsinki.